

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 10.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.10.91>

УДК 336.226

Т. Л. Макарова,

*к. е. н., доцент кафедри міжнародного менеджменту,
Державний торговельно-економічний університет України
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1599-0751>*

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА В КРАЇНАХ ОЕСР: МАСШТАБИ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ФАКТОРИ ВПЛИВУ

T. Makarova,

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of International
Management, State University of Trade and Economics*

THE SHADOW ECONOMY IN OECD COUNTRIES: SCALE, TRENDS, AND INFLUENCING FACTORS

У статті проведено комплексний аналіз тіньової економіки в країнах Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Розглянуто основні фактори її виникнення: податкове навантаження, надмірну зарегульованість підприємницької діяльності, соціальні стимули, корупційні прояви, інституційну недовіру та вплив цифровізації. На основі статистичних даних здійснено групування країн ОЕСР за рівнем мінізації: низький (до 10 % ВВП), середній (10,1–19,9 %) і високий (понад 20 % ВВП). Встановлено, що найнижчий рівень мінізації спостерігається у державах із

високою довірою до влади, цифровою зрілістю та розвинутою системою податкового адміністрування, тоді як найвищий — у країнах із бюрократизованими інституціями та високим податковим тиском. Особливу увагу приділено регіональним відмінностям тіньових процесів і появі нових форм «цифрової мінізації». Результати дослідження засвідчують необхідність посилення прозорості, цифрових інструментів моніторингу та формування податкової культури як ключових напрямів детінізації економіки.

The article provides a thorough analysis of the scale, structure, and dynamics of the shadow economy in the countries of the Organization for Economic Cooperation and Development (OECD). It reveals the essence of shadow economic activity as a complex socio-economic phenomenon that encompasses illegal production, hidden employment, tax evasion, and informal financial transactions. It is argued that even highly developed countries face various forms of shadowing, which negatively affect budgetary balance, the level of competition, and the effectiveness of public administration. Based on statistical data, OECD countries are grouped according to the level of shadow economy: low (up to 10% of GDP), medium (10.1–19.9%), and high (over 20%). It has been established that the lowest level of shadow economy is observed in countries with developed digital infrastructure, a high level of tax culture, trust in the authorities, and an effective tax administration system (Denmark, Sweden, Canada, Germany). On the other hand, high levels of shadowing are characteristic of countries with excessive tax burdens, bureaucratic procedures, weak institutional control, and a significant share of cash payments (Italy, Greece, Hungary, Turkey).

Particular attention is paid to the impact of digitalization on the formation of new forms of “digital shadowing,” in particular through cryptocurrencies, e-commerce, the use of digital wallets, and the activities of informal online platforms. Emphasis is placed on the need to improve legal mechanisms for controlling digital transactions and to strengthen international coordination in the

field of tax information exchange. It has been proven that an effective policy of de-shadowing requires a combination of institutional reforms, the development of digital governance, the reduction of administrative barriers, and the promotion of voluntary tax compliance. An important factor for success is the formation of a culture of transparent business conduct and the improvement of financial literacy among the population, which contributes to the strengthening of social capital and trust in state institutions. The results obtained are of practical importance for the formation of national economic security strategies and ensuring.

Ключові слова: *тіньова економіка, країни ОЕСР, податкове навантаження, інституційна довіра, цифровізація, неформальна зайнятість, фіскальна політика, демінізація економіки.*

Keywords: *informal economy, OECD countries, tax burden, institutional trust, digitization, informal employment, fiscal policy, de-shadowing of the economy.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проблема існування тіньової економіки у країнах ОЕСР залишається актуальною, оскільки вона безпосередньо впливає на стабільність державних фінансів, конкурентоспроможність бізнесу та рівень соціальної справедливості. Навіть у державах із високими стандартами врядування зберігаються стимули до неформальної економічної діяльності, спричинені високим податковим тиском, регуляторними бар'єрами та недовірою до інституцій. У сучасних умовах глобальної цифровізації проблема набуває нових форм — від прихованих операцій у сфері електронної комерції до використання криптовалют для мінімізації податкових зобов'язань. Наукове значення дослідження полягає у необхідності комплексного аналізу взаємозв'язків між рівнем економічного розвитку, ефективністю інституцій та масштабами тіньового сектору, тоді як практичне значення — у формуванні рекомендацій

щодо підвищення прозорості, удосконалення податкового адміністрування й зміцнення суспільної довіри як ключових умов зниження тінізації економіки країн ОЕСР.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика тіньової економіки, її масштабів, причин та наслідків активно досліджується як зарубіжними, так і українськими науковцями. Значний внесок у теоретичне осмислення природи тіньової економіки зробили Ф. Шнайдер (F. Schneider), який розробив методологію оцінювання її масштабів у країнах ОЕСР, а також Д. Енсте (D. Enste) та К. Вільямс (C. Williams), які акцентують увагу на інституційних та поведінкових аспектах неформальної діяльності [1 - 3].

Серед сучасних досліджень варто відзначити роботи експертів ОЕСР (*OECD Economic Outlook, Tax Administration Report*), де аналізується вплив податкових стимулів, цифрових технологій і державної політики на рівень тінізації економіки. У публікаціях М. Боярчука, В. Мандибури, І. Мазур і Т. Кізими розглянуто особливості детінізації економіки в умовах глобалізації, удосконалення податкового адміністрування та цифрової трансформації державного управління [4,5].

Окрему увагу дослідники приділяють взаємозв'язку між тінізацією економічних процесів та довірою до інституцій. У працях Р. Патнема (R. Putnam) і Дж. Ротстайна (J. Rothstein) наголошується, що високий рівень соціального капіталу та інституційної довіри суттєво знижує схильність громадян до участі у тіньовій діяльності. Разом з тим, стрімкий розвиток цифрових платформ і криптовалют формує нові виклики для податкової політики, що відображено у дослідженнях Світового банку та Міжнародного валютного фонду (IMF, *Fiscal Monitor*) [6-11].

Отже, сучасний стан наукових досліджень свідчить про необхідність подальшого аналізу тіньової економіки саме в розвинених державах — членах ОЕСР, з урахуванням інституційної специфіки, цифрових трансформацій і поведінкових чинників, що впливають на економічну активність населення та бізнесу.

Формулювання цілей статті. Метою статті є комплексний аналіз чинників, що визначають рівень тіньової економіки в країнах ОЕСР, та виявлення інституційних, соціально-економічних і технологічних детермінант, які впливають на масштаби тіньового сектору.

Виклад основного матеріалу дослідження. Незважаючи на високий рівень економічного розвитку, інституційної зрілості та ефективних систем оподаткування, країни ОЕСР також стикаються з існуванням тіньової економіки, яка, за різними оцінками, у 2022 р. становила від 6 % ВВП у США до понад 25 % у Угорщині [12]. Її наявність зумовлена поєднанням економічних, інституційних, соціальних і технологічних факторів, що впливають на мотивацію суб'єктів господарювання ухилятися від офіційного обліку (рис 1.).

Податкове навантаження та регуляторний тиск	Трудові ринки та соціальні чинники
1. Високий рівень податків на доходи, заробітну плату та прибуток підприємств	1. Бажання отримувати соціальні виплати при неофіційному працевлаштуванні
2. Надмірна зарегульованість підприємницької діяльності	2. Низька заробітна плата у формальному секторі
Корупційні та інституційні фактори	Технологічні зміни та цифровізація
1. Корупція	1. Цифрові платформи
2. Бюрократизм	2. Електронна комерція
3. Недосконалість податкового адміністрування	3. Криптовалюти
Психологічні та культурні фактори	Регіональні особливості
1. Толерантні суспільні установки щодо податкових ухилень	

Рис. 1. Основні фактори тіньової економіки країн ОЕСР

Джерело: складено авторам за даними [1-3]

Однією з ключових причин розвитку тіньової економіки в країнах ОЕСР є високий рівень податків на доходи, заробітну плату та прибуток

підприємств. У країнах Західної Європи (Бельгія, Франція, Італія) сукупне податкове навантаження може перевищувати 40–45 % ВВП, що створює стимули для ухилення від сплати податків або часткового приховування доходів. До цього додається надмірна зарегульованість підприємницької діяльності — складні адміністративні процедури, тривале отримання ліцензій і сертифікатів, високі соціальні внески.

У країнах ОЕСР із високим рівнем соціального забезпечення (наприклад, Скандинавські країни) тіньова зайнятість часто зумовлена бажанням отримувати соціальні виплати при неофіційному працевлаштуванні. Водночас у державах Центральної та Східної Європи (Польща, Угорщина, Словенія, Литва) причиною виступає низька заробітна плата у формальному секторі порівняно з податковими відрахуваннями, що стимулює роботодавців і працівників до неформальних угод.

Навіть у розвинених країнах зберігаються прояви корупції, бюрократизму та недосконалості податкового адміністрування, що підриває довіру громадян до державних інститутів. Коли економічні агенти сприймають податки як несправедливі або неефективно використовувані, вони частіше ухвалюють рішення діяти в тіні. Це особливо характерно для країн Південної Європи — Італії, Греції, Іспанії та Португалії.

Ще одним фактором тінізації економік країн ОЕСР є поширення цифрових платформ, електронної комерції, криптовалют і дистанційної праці, що створює нові форми «цифрової тінізації». Так звані «гіг-економіка» та фріланс-сектор часто виходять за межі традиційних схем оподаткування, ускладнюючи контроль і облік доходів. Країни ОЕСР намагаються реагувати через розроблення нових стандартів податкового моніторингу цифрових операцій, але ефективність цих механізмів ще обмежена. Окрім того, у країнах із тривалою історією високого податкового тиску сформувалися толерантні суспільні установки щодо податкових ухилень, особливо в малому бізнесі. Соціологічні дослідження ОЕСР свідчать, що сприйняття «чесності» системи оподаткування прямо впливає на готовність громадян її

дотримуватись. У державах із високим рівнем довіри до влади (США, Німеччина, Канада, Нідерланди) тінізація менша, ніж у країнах із нижчим рівнем інституційної довіри (Італія, Греція, Угорщина). [12]

Аналізуючи регіональні особливості тінізації економік країн ОЕСР, необхідно відзначити, що у країнах північної Європа (Данія, Швеція, Фінляндія) тіньова економіка зумовлена переважно дрібними побутовими послугами (ремонт, догляд, сезонні роботи); країнах південної Європа (Італія, Греція, Іспанія, Португалія) висока частка готівкових операцій, неформальної зайнятості та сімейного бізнесу; країнах центральної та східної Європи (Польща, Угорщина, Литва, Словаччина) тінізація має структурний характер через недосконалість інституцій і перехідну модель економіки; для країн англосаксонської групи (США, Канада, Австралія, Велика Британія) тіньова економіка найнижча, але набуває нових форм у цифровому секторі (рис. 2).

Групування країн ОЕСР за рівнем тіньової економіки у 2022 р., % ВВП					
Група 1 (низький)		Група 2 (середній)		Група 3 (високий)	
США	6,1	Ірландія	10,1	Італія	20,3
Австрія	7,1	Швеція	10,1	Греція	20,9
Нова Зеландія	7,6	Велика Британія	10,9	Польща	21,9
Нідерланди	8,2	Словаччина	13,1	Словенія	22,1
Люксембург	8,3	Чехія	13,5	Литва	22,4
Японія	8,6	Франція	14,2	Естонія	22,7
Німеччина	8,8	Португалія	15,7	Угорщина	25,4
Австралія	9,3	Іспанія	15,8		
Данія	9,7	Бельгія	16,1		
Канада	9,9	Латвія	19,9		

Рис. 2. Групування країн ОЕСР за рівнем тіньової економіки у 2022 р., % ВВП

Джерело: складено автором за даними [12]

Аналіз рівня тіньової економіки в країнах ОЕСР у 2022 р. дає змогу виявити значну диференціацію масштабів тіньового сектору серед розвинених економік. Залежно від частки тіньового сектору у ВВП країни

були згруповані за трьома рівнями: низький (до 10 % ВВП), середній (10,1–19,9 % ВВП) та високий (понад 20 % ВВП).

До групи 1 (низького рівня тінізації) належать економічно стабільні країни з високим рівнем інституційної довіри, розвиненими механізмами податкового адміністрування та мінімальними масштабами неформальної зайнятості. Це — США (6,1 %), Австрія (7,1 %), Нова Зеландія (7,6 %), Нідерланди (8,2 %), Люксембург (8,3 %), Японія (8,6 %), Німеччина (8,8 %), Австралія (9,3 %), Данія (9,7 %) і Канада (9,9 %). У цих державах спостерігається ефективна реалізація податкових стимулів, високий рівень диджиталізації державних послуг та контроль за тіншовими грошовими потоками.

Групу 2 (середнього рівня тінізації) становлять країни, де частка тіншового сектору варіює від 10,1 до 19,9 % ВВП. До цієї категорії увійшли Ірландія (10,1 %), Швеція (10,1 %), Велика Британія (10,9 %), Словаччина (13,1 %), Чехія (13,5 %), Франція (14,2 %), Португалія (15,7 %), Іспанія (15,8 %), Бельгія (16,1 %) та Латвія (19,9 %). Для цих країн характерним є поєднання високих соціальних видатків із відносно високим податковим навантаженням, що частково стимулює перехід окремих економічних операцій у тіншовий сектор. Однак держави цієї групи демонструють поступове зменшення рівня тінізації завдяки модернізації системи контролю за зайнятістю та запровадженню цифрових інструментів обліку доходів.

До групи 3 (високого рівня тінізації) належать Італія (20,3 %), Греція (20,9 %), Польща (21,9 %), Словенія (22,1 %), Литва (22,4 %), Естонія (22,7 %) та Угорщина (25,4 %). У цих країнах значний вплив на тіншову економіку мають структурні проблеми — високий рівень податкового тиску, бюрократизованість регуляторних процедур, значна частка готівкових розрахунків та регіональні диспропорції розвитку. Особливою є ситуація в Угорщині, де частка тіншової економіки перевищує 25 % ВВП, що свідчить про недостатню ефективність антикорупційних та податкових заходів.

Таблиця 1. Групування країн ОЕСР за рівнем тіньової економіки у 2022 р.

№	Характеристика групи – рівень тінізації економіки	Країна	Значення показників тінізації економіки країни					
			Рівень тінізації економіки, % ВВП*	ВВП, млн дол США	Обсяг тінізації, млн дол США**	Загальна економіка (тіньова економіка + офіційний ВВП, млн дол США)	Населення, осіб	Обсяг тінізації на одну особу, дол. США**
1	Низький (6,1 - 9,9%)	США	6,1	26006893	1586420,47	27593313,47	334017320	4749,52
		Австрія	7,1	471773	33495,88	505268,88	9041850	3704,54
		Нова Зеландія	7,6	249509	18962,68	268471,68	5117100	3705,75
		Нідерланди	8,2	1046540	85816,28	1132356,28	17700980	4848,11
		Люксембург	8,3	80801	6706,48	87507,48	653100	10268,69
		Японія	8,6	4262463	366571,82	4629034,82	125124990	2929,65
		Німеччина	8,8	4163596	366396,45	4529992,45	83797990	4372,38
		Австралія	9,3	1690858	157249,79	1848107,79	26014400	6044,72
		Данія	9,7	401945	38988,67	440933,67	5903040	6604,85
		Канада	9,9	2190411	216850,69	2407261,69	38935930	5569,42
2	Середній (10,1- 19,9%)	Ірландія	10,1	54857	5540,56	60397,56	5212840	1062,87
		Швеція	10,1	579895	58569,40	638464,40	10486940	5584,98
		Велика Британія	10,9	3114042	339430,58	3453472,58	67604000	5020,87
		Словаччина	13,1	115884	15180,80	131064,80	5431750	2794,83
		Чехія	13,5	301831	40747,19	342578,19	10672120	3818,10
		Франція	14,2	2796302	397074,88	3193376,88	68065010	5833,76
		Португалія	15,7	256898	40332,99	297230,99	10434330	3865,41
		Іспанія	15,8	1446498	228546,68	1675044,68	47786100	4782,70
		Бельгія	16,1	593614	95571,85	689185,85	11680210	8182,37
		Латвія	19,9	38014	7564,79	45578,79	1879380	4025,15
3	Високий (20,3 - 25,4%)	Італія	20,3	2104067	427125,60	2531192,60	59013670	7237,74
		Греція	20,9	218880	45745,92	264625,92	10436880	4383,10
		Польща	21,9	695607	152337,93	847944,93	36821750	4137,17
		Словенія	22,1	59927	13243,87	73170,87	2112080	6270,53
		Литва	22,4	71033	15911,39	86944,39	2831640	5619,14
		Естонія	22,7	38376	8711,35	47087,35	1348840	6458,40
		Угорщина	25,4	177536	45094,14	222630,14	9605070	4694,83

Джерело: складено автором за даними [12-14]

Загалом, проведене групування демонструє, що рівень тінізації економіки перебуває у зворотній залежності від рівня економічного розвитку, ефективності державного управління та цифрової зрілості суспільства. Країни з розвиненими інституціями, високою податковою дисципліною та прозорими ринками праці мають найнижчі показники тіньового сектору, тоді як економіки з менш ефективним регулюванням і нижчою довірою до влади — вищі.

У таблиці 1 наведено показники тінізації економік країн ОЕСР за 2022 р. Здійснений аналіз свідчить про суттєву диференціацію рівня тінізації економік країн ОЕСР у 2022 році. Для зручності аналізу держави поділено на три групи залежно від частки тіньової економіки у валовому внутрішньому продукті (ВВП):

- група 1 — країни з низьким рівнем тінізації (6,1–9,9 % ВВП), середня частка тіньового сектору становить близько 8,3 % ВВП;
- група 2 — країни із середнім рівнем тінізації (10,1–19,9 % ВВП), середній показник становить 14,9 % ВВП;
- група 3 — країни з високим рівнем тінізації (20,3–25,4 % ВВП), середній показник становить 22,24 % ВВП;

Порівняльний аналіз показує, що країни з більшим рівнем ВВП на душу населення демонструють нижчі частки тіньового сектору, тоді як у державах із менш ефективною податковою та фінансовою системою тінізація економічних відносин є значно вищою. Це підтверджує зворотню залежність між рівнем економічного розвитку та масштабами тіньової економіки.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Проведене дослідження дозволяє дійти низки узагальнень, а саме: тіньова економіка в країнах ОЕСР має багатофакторну природу, що поєднує податкові, соціальні, інституційні та технологічні чинники. Її масштаби прямо залежать від рівня економічної свободи, довіри до держави, прозорості регуляторної системи та адаптації політики до умов цифрової трансформації. Хоча тіньовий сектор у більшості країн ОЕСР не перевищує 10–15 % ВВП, його існування залишається викликом для фіскальної стабільності, соціальної

справедливості та конкурентоспроможності бізнесу; у країнах північної Європа (Данія, Швеція, Фінляндія) тіньова економіка зумовлена переважно дрібними побутовими послугами (ремонт, догляд, сезонні роботи); країн південної Європа (Італія, Греція, Іспанія, Португалія) висока частка готівкових операцій, неформальної зайнятості та сімейного бізнесу; країн центральної та східної Європи (Польща, Угорщина, Литва, Словаччина) тінізація має структурний характер через недосконалість інституцій і перехідну модель економіки; для країн англосаксонської групи (США, Канада, Австралія, Велика Британія) тіньова економіка найнижча, але набуває нових форм у цифровому секторі.

Література

1. Schneider F. *New COVID-related results for estimating the shadow economy*. *Journal of Economic Studies*, 2022. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9255495/> (дата звернення: 14.10.2025).
2. Schneider F., Buehn A., Montenegro C. E. *Shadow Economies All over the World: New Estimates for 162 Countries from 1999 to 2007*. Washington, DC : The World Bank, 2010. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/311991468037132740/pdf/WPS5356.pdf> (дата звернення: 14.10.2025).
3. Enste D. H. *The shadow economy in industrial countries*. *IZA World of Labor*, 2024. URL: <https://wol.iza.org/articles/the-shadow-economy-in-industrial-countries/long> (дата звернення: 14.10.2025).
4. Мандибура В. *Тіньова економіка: теоретико-методологічні засади дослідження*. *Економіка України*, 2021, № 5, с. 3–17.
5. Боярчук М., Кізима Т. *Тіньова економіка в умовах цифровізації: тенденції та інструменти протидії*. *Фінанси України*, 2020, № 10, с. 45–59.
6. OECD. *Tax Administration 2022: Comparative Information on OECD and Other Advanced and Emerging Economies*. Paris : OECD Publishing, 2022. 258 p.
7. OECD. *OECD Economic Outlook*. Vol. 2023, Issue 2. Paris : OECD Publishing, 2023. 348 p.

8. Putnam R. *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York : Simon & Schuster, 2000. 541 p.
9. Rothstein B. *The Quality of Government: Corruption, Social Trust, and Inequality in International Perspective*. Chicago : University of Chicago Press, 2011. 356 p.
10. IMF. *Fiscal Monitor: On the Path to Policy Normalization*. Washington, D.C. : International Monetary Fund, 2023. 184 p.
11. World Bank. *Global Economic Prospects*. Washington, D.C. : The World Bank, 2022. 210 p.
12. Schneider F., Asllani A. *Taxation of the Informal Economy in the EU*. Brussels : European Parliament, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, 2022. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/734007/IPOL_STU\(2022\)734007_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/734007/IPOL_STU(2022)734007_EN.pdf) (дата звернення: 14.10.2025).
13. World Bank. *GDP (current US\$)*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.МКТР.CD> (дата звернення: 14.10.2025).
14. World Bank. *Population, total*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL> (дата звернення: 14.10.2025).

References

1. Schneider, F. (2022), “New COVID-related results for estimating the shadow economy”, *Journal of Economic Studies*, [Online], available at: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9255495/> (Accessed 14 October 2025).
2. Schneider, F., Buehn, A. and Montenegro, C.E. (2010), *Shadow Economies All over the World: New Estimates for 162 Countries from 1999 to 2007*, The World Bank, Washington, DC, USA, available at: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/311991468037132740/pdf/WPS5356.pdf> (Accessed 14 October 2025).
3. Enste, D.H. (2024), “The shadow economy in industrial countries”, *IZA World of Labor*, [Online], available at: <https://wol.iza.org/articles/the-shadow-economy-in-industrial-countries/long> (Accessed 14 October 2025).

4. Mandibura, V. (2021), “Shadow economy: theoretical and methodological foundations of research”, *Ekonomika Ukrainy*, vol. 5, pp. 3–17.
5. Boyarchuk, M. and Kizyma, T. (2020), “Shadow economy in the context of digitalization: trends and counteraction tools”, *Finansy Ukrainy*, vol. 10, pp. 45–59.
6. OECD (2022), *Tax Administration 2022: Comparative Information on OECD and Other Advanced and Emerging Economies*, OECD Publishing, Paris, France.
7. OECD (2023), *OECD Economic Outlook*, vol. 2023/2, OECD Publishing, Paris, France.
8. Putnam, R. (2000), *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*, Simon & Schuster, New York, USA.
9. Rothstein, B. (2011), *The Quality of Government: Corruption, Social Trust, and Inequality in International Perspective*, University of Chicago Press, Chicago, USA.
10. IMF (2023), *Fiscal Monitor: On the Path to Policy Normalization*, International Monetary Fund, Washington, D.C., USA.
11. World Bank (2022), *Global Economic Prospects*, The World Bank, Washington, D.C., USA.
12. Schneider, F. and Asllani, A. (2022), *Taxation of the Informal Economy in the EU*, European Parliament, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, Brussels, Belgium, available at: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/734007/IPOL_STU\(2022\)734007_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/734007/IPOL_STU(2022)734007_EN.pdf) (Accessed 14 October 2025).
13. World Bank (2025), “GDP (current US\$)”, available at: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD> (Accessed 14 October 2025).
14. World Bank (2025), “Population, total”, available at: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL> (Accessed 14 October 2025).

Стаття надійшла до редакції 15.10.2025 р.